

Վրամշատացւոց Իռնընը շատ յարգի բաներ են, նոյնպէս հացն ու պաքսի մատը ընծայ մը կը սեպուի իրենց :

Վրամշատացիք ձմեռուան ու աւառուան համար զատ զատ տներ ունին . ամառուանը կ'ըսուի պալատն ձմեռուանը Էռնթա : Պալատկան ըսուածը կոնոնաձէ է, 14 կամ 15 ոտք երկայնութեամբ ցիցերով շինած . աս ցիցերուն վերի ծայրերը մէկտեղ բերած՝ չուանով կը կապեն, դրսէն ալ թեղօջ ծառի կամ ուրիշ բուսոց կեղեններով կը պատեն, ետքը խոտերով կը ծածկեն . Ետքը ըսուածը փայտէ պղտիկ հիւղ մըն է բոլոր կեղեններով պատած, միայն չորս հինգ ոտք խորութեամբ գետնի տակ թաղուած է . և դարձեալ պինդ հողով բոլոր պատած է : Ետնակով աս տները ուրիշ փայտէ տներէն աւելի տաք կ'ըլլան . անոնք լայն են ու յատակնին տախտակամած, ուստի բնակութեան շատ յարմար, բայց չվարժողը չկրնար մէջը դիմանալ . վասն զի ծուխը գալաթի պղտի ծակէն ուրիշ տեղ չունենալով դուրս ելլելու՝ ներսը կը լեցուի . տներուն աղտոտութեանն ալ չափը չկայ : Հոս դրուածը Վրամշատացւոց տնակի մը ներսի կողմին պատ կերն է :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պարմաթեանց մէջ անուանի մարդկանց մէկ քանի բնական յարմարութիւններուն վրայ :

Ինչհետեւ պատմութիւն և կամ մասնաւոր մարդու վարք կարգացողները շատ անուանի մարդկանց վրայ բնական յատկութիւններ կը կարդան, ու կը զարմանան . խորագիմաներն ու գանկաբաններն ալ ան յատկութիւններէն իրենց կարծիքները կը քննարկեն հաստատել : Սենք առանց ասոնց պէս խորհրդածութիւններ ընելու՝ յիշենք հոս համառօտ ոճով

մը մէկքանի հռչակաւոր մարդկանց բնական յատկութիւնները, աւելի իբրեւ զուարճալի տեղեկութեան իւրութեամբ : Եւ որովհետեւ այսպիսի բնական յատկութիւններուն մէջ գլխաւորներէն մէկը քիմի մեծութիւնն է, առաջ ասոր վրայ խօսինք :

Օրուարձախօս մատենագիրն մէկը այլևայլ հարցմունքներ ընելէն ետեւ աս ալ կը հարցընէ թէ Ինչի դիմաց է . ու ինքը պատասխան կուտայ թէ « Ինչ քիմի է » : Եւ այդ, կ'ըսէ, բոլոր հումքերէն կայսերաց կենդանագիրները, ամենուն քիմի ալ մեծ կը գտնես : Եւ մայի քիմի կէս ոտնաչափ ըլլալուն՝ Պոմպիլիոս ըսուեցաւ, իբր թէ փառաւոր քիմի տէր : Պլուտարքոսին ըսածին նայինք նէ, նոյնպէս էր նաև Իլիուրգոսի ու Սողոմոն քիմի, ինչպէս նաև Խտալիոյ աւին թագաւորներունը՝ բաց ի հարկուինիոս Գողոզին քիմի : Ինչ քիմի միշտ իմաստութեան նշան սեպուած է . ասոր ապացոյց ըլլայ հոմերոսի քիմի, որ եօթը բթաչափ էր կ'ըսեն . ուստի առակ եղած է թէ « Իսկ համարդը հեռուանց հոտ կ'առնէ, անխոհեմը քիմի ալ չունի » :

Ուրիշ հեղինակ մըն ալ կ'ըսէ թէ Չինաց ու Եգիպտաց երկրէն ի զատ ամէն տեղ մեծ քիմի յարգի է . իսկ տափակ քիմի ոչ միայն յարգի չէ, հապա նաև գէշ նշան է :

Եւ շահուանի թագաւորաց դրամներուն վրայի կերպարանքներն ալ գրեթէ բոլորը մեծաքիմի են ու արծառունդն :

Եւ որ քիմիքը այսպէս պատուաւոր ըլլալէն ետքը, յայտնի է որ Իլիոսի, Սիլիդիոսի, Փոլիցիանի, Վրամոնէսի, Վէթթ անունով անգղիացւոյն, Էռնի իտալացւոյն և ուրիշ անուանի մարդկանց քիմիքուն նախանձողներ շատ եղած են ատենով : Ինչիմէն քիմի վրայ գիրք մը շարագրած է Եւնիպալ Բարոյ բանաստեղծը . Վէթթի քիմի վրայ ալ աս երգիծանքը շիներ են :

« Ի՞նչ է նայէ աս քըթին ,
 Ի՞նչ խօսք ունիս դու Բէթթին .
 Ովիդիոս չըսես նէ ,
 Պէտք է ըսես՝ Եստոնն է ' » :

Եստոնն անունով գրագէտ խա-
 թուներ պարծենալով կը խօսէր իր քը-
 թին մեծութեանը վրայ . ու մեծ
 վրէժխնդրութիւն ըրաւ երբոր տե-
 սաւ որ իր գէմքը նկարողը ձեռքերե-
 լու համար քիչ մը պզտիկցուցեր էր
 քիթը :

Սրիշ հեղինակ մը մէկ քանի խոր-
 հրդաճութիւններ ալ կ'ընէ մար-
 դուս երեսին գծագրութեանը վրայ .
 « Կը զարմանանք , կ'ըսէ , թէ ինչպէս
 աշխարհիս վրայ երկու մարդ չգըտ-
 նուիր որ բոլորովին իրարու նման ըլ-
 լան . բայց չենք զարմանար ու չենք
 դիտեր որ ամէն մարդու երեսը այն-
 պէս շինուած է՝ որ որչափ ալ մեզի
 տգեղ երևնայ , միայն թէ մասնաւոր
 դիպուածով մը աւրուած չըլլայ , գե-
 ղեցկացընելու համար վրան բան մը
 աւելցընել չըլլար . չէ նէ աւելի կը
 տգեղնայ . վասն զի բնութիւնը ան
 տգեղութեան մէջ ալ այնպէս ճիշդ
 համեմատութիւն մը պահած է որ
 փոխել չըլլար : () րինակի համար , թէ
 որ մէկը ուզենայ տափաքիթ մարդու
 մը քիթը երկընցընել , ես կ'ըսեմ՝ թէ
 շատ գէշ բան կ'ընէ . վասն զի ան քի-
 թը երկընցընելու պէս՝ գէմքին մէկալ
 մասերուն հետ ունեցած համեմա-
 տութիւնը կը կորսընցընէ . անոր հա-
 մար պէտք է որ տափակ քիթը տա-
 փակ մնայ . առնես զինքը արծուունգն
 ընես նէ՝ ցուցանք մը կը դառնայ :
 Եւ ատանգամ կ'ըլլայ որ պզտիկ քիթ
 մը , պզտիկ աչք մը , մեծ բերան մը
 տեսնելով՝ չենք հաւնիր , բայց պէտք
 չէ արհամարհենք . վասն զի անոնք
 ալ մէկ կանոնաւոր գեղեցկութիւն
 մը ունին , որուն գէմ բան չենք կըր-
 նար ըսել : Ինոր համար կը տեսնենք
 որ ան նկարիչներն որ բնութեան աս

կանոնները դիտեր են՝ ուրիշներէն
 վարպետ եղեր են » :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սիմոնեթթայի արձագանգը :

ԶԱՅՆԻՆ ու արձագանգին բնական
 պատճառներուն վրայ խօսելու ատեն՝
 Սիմոնեթթայի արձագանգն ալ յի-
 շեր էինք . հիմա հոս անոր վրայ քիչ
 մը տեղեկութիւն տանք :

Սիմոնեթթա ըսուածը գեղ մըն է
 Սիլան քաղքէն երկու մղոն հեռու .
 աս գեղը Սիլանի Կոնծակայ դուքսը
 շինեց է 1352^ն , ու իր բնակարանն
 ալ հոն փոխադրեց է : Ի՞նչ տունը առ-
 անձին տեղ մը շինուած է , ու չորս
 կողմը բարձր ու խիտ ծառեր ունե-
 նալուն պատճառաւ՝ գրեթէ ամե-
 նեին ոչ քամի և ոչ արև կը տեսնէ :
 Հեռուանց իրեք յարկ կ'երևնայ մէկ-
 մէկու վրայ շինուած , ու աւելի Զի-
 նու կռատուն մը կը նմանի քան թէ
 իտալական չէնք մը : Իրեք թև ունի ,
 մէջտեղն ալ խուց մը որ չորս կողմէն
 մէյմէկ դռներով ընդարձակ դաշտի
 մը վրայ կը նայի : Ի՞նչ խուցը մէկ պա-
 տէն ինչուան դիմացի պատը զարմա-
 նալի արձագանգ կուտայ . պատերուն
 մէկը միայն պատուհան մը ունի , իսկ
 մէկաւորը ամենեւին ծակ մըն ալ չու-
 նին : Ի՞նչ արձագանգիս երևոյթը փոր-
 ձելու համար՝ միայն ներսի անկիւն մը՝
 ուր տեղ պատուհան մը կայ ըսինք՝
 հոն կենալու է : Թէ որ մէկը սոն պա-
 տուհանին քովը կեցած բարձր ձայ-
 նով մը ծիծաղի , արձագանգին ան
 ձայնը այնչափ կը կրկնուի ու կը սաստ-
 կանայ որ կարծես թէ գունդ մը սա-
 տանաներ հոն տեղը կեցած կանչուը-
 տելով կը ծիծաղին . նոյնպէս թէ որ
 ծափ զարնելու ըլլաս , կարծես թէ

1 'Եստոն' լատիներէ մեծաքիթ ըսել է , ու Ո.
 Վիդիոսին մականունն է :